

Algemene Inlichtingen- en
Veiligheidsdienst
Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

Links activisme en extremisme in Nederland

Divers en diffuus, wisselvallig en wispelturig

Inhoud

1. Inleiding	3
2. Trends	5
2.1 Van 'single issue' naar samenwerking	5
2.2 Internationale contacten	5
2.3 Corrumpering van geoorloofd protest	7
2.4 Golfbeweging en fluctuaties in dreiging	7
3. Huidig links-activisme en -extremisme	9
3.1 Links-activisme	9
3.2 Links-extremisme	9
3.2.1 Dierenrechtenextremisme	9
3.2.2 Verzet tegen asiel- en vreemdelingenbeleid	11
3.2.3 Anarcho-extremisme	14
3.2.4 Antifascisme	15
4. Vooruitblik	17
4.1 Dierenrechtenextremisme	17
4.2 Verzet tegen asiel- en vreemdelingenbeleid	17
4.3 Antifascisme	17
4.4 Milieuextremisme	17
4.5 Kernenergie	18
5. Rol AIVD	19

1. Inleiding

Binnen het links-extremistische landschap werken groeperingen steeds meer samen. Activisten en extremisten houden hun eigen speerpunt, hun 'core business', maar zijn vaak bereid elkaars activiteiten te ondersteunen. Ook zijn er meer internationale contacten tussen Nederlandse actievoerders en buitenlandse geestverwanten.

Omdat de meeste activisten en extremisten zich niet meer voornamelijk bezighouden met één item (het 'single issue' actievoeren) is er 'ontzuiling' ontstaan binnen het links-extremisme. Daarnaast is een toename te zien van het aantal anarchistische groeperingen in Nederland, die zich niet meer alleen tegen hun klassieke vijand – het kapitalisme – keren, maar ook tegen bijvoorbeeld fascisme, het asiel- en vreemdelingenbeleid of tegen financiële instellingen.

Dit zijn trends die de AIVD waarneemt in zijn onderzoek naar links extremisme in Nederland. In deze publicatie beschrijft de AIVD het actuele beeld op het terrein van het linkse activisme en – vooral – extremisme.

Het links extremisme is te vergelijken met een veenbrand, die meest ondergronds smeult, maar soms plotseling oplaait. Omdat het links extremisme in de geschiedenis wordt gekenmerkt door een grillig verloop met soms grote pieken in intensiteit, is een regelmatige bijstelling van het heersende beeld noodzakelijk. Deze publicatie beschrijft de feitelijke dreiging van het linkse activisme en extremisme van dit moment.

Hoofdstuk 2 van deze publicatie geeft een overzicht van de trends die de AIVD constateert binnen het linkse spectrum. In hoofdstuk 3 wordt een beeld gegeven van het huidige activistisch en extremistisch landschap. Hoofdstuk 4 volgt met de ontwikkelingen die de AIVD voor de nabije toekomst verwacht. Tot slot wordt de rol van de AIVD omschreven.

2. Trends

De AIVD hecht eraan om een scherp onderscheid te maken tussen enerzijds activisten, die in hun acties – hoe hinderlijk die ook kunnen zijn – binnen de grenzen van de wet blijven, en anderzijds extremisten. Er is sprake van extremisme wanneer het uiterste wordt nagestreefd of aanvaardbaar wordt geacht en daarbij de kaders van de democratische rechtsorde worden overschreden. Beperkingen die de wet en of de democratische rechtsorde opleggen worden als niet-bindend beschouwd en bewust gepasseerd.

2.1 Van 'single issue' naar samenwerking

Al bijna vier decennia kent Nederland een brede linkse 'beweging' die zich met allerlei actieterreinen bezighoudt. Aanvankelijk was er sprake van verzuiling: de meeste activisten en extremisten hielden zich voornamelijk met één item bezig, het 'single issue' actievoeren.

In de loop van 2009 constateerde de AIVD een verandering in het gehele linkse activisme en extremisme: steeds vaker werkten bijvoorbeeld antifascisten en dierenrechtenextremisten samen. Deze tendens breidde zich in de daarop volgende jaren verder uit: antifascisten hielpen in toenemende mate de tegenstanders van het asielbeleid, die ook hulp kregen van milieuactivisten.

Daarnaast namen tegenstanders van het asiel- en vreemdelingenbeleid de modus operandi van dierenrechtenextremisten over en voerden bekladdingen, vernielingen maar ook brandstichtingen en 'home visits' uit. Een home visit is het fenomeen waarbij actievoerders heimelijk (vaak 's nachts) een 'bezoek brengen' aan het adres van hun targets, met als doel een directe intimidatie.

Er is sindsdien sprake van een brede samenwerking of ten minste ondersteuning van elkaars activiteiten. De vroegere solidariteit die meestal verbaal werd geuit, heeft plaats gemaakt voor een feitelijk gezamenlijk optrekken tegen vermeend onrecht. Dit neemt overigens niet weg dat de meeste actievoerders de voorkeur blijven geven aan hun 'core business'.

Omdat de acties gevoed worden door een gezamenlijke, anarchistische ideologie en worden uitgevoerd op extremistische wijze (vernielingen, brandstichtingen, home visits), heeft de AIVD het begrip anarcho-extremisme geïntroduceerd.

De ontzuiling van het links-extremistische landschap zorgt voor een toename van het aantal anarchistische groeperingen in Nederland, die zich niet langer tegen hun klassieke vijand (het kapitalisme) keren, maar ook tegen bijvoorbeeld fascisme en het asielbeleid.

2.2 Internationale contacten

Internationalisering is een kernfactor binnen het extremisme en is van meet af aan vorm gegeven door met name het autonome, anarchistische deel van de (kraak)beweging. Nederlandse extremisten namen in de jaren tachtig en negentig veelvuldig deel aan het gewelddadige verzet tegen ontruiming, bijvoorbeeld in Hamburg, Berlijn en Kopenhagen. In dezelfde periode was ook sprake van internationaal verzet tegen de implementatie van de Europese Unie. Met de opkomst van de antiglobalisering kwamen Nederlandse extremisten tot een vanzelfsprekende intensievere samenwerking met hun buitenlandse geestverwanten. De gezamenlijke afkeer van het neoliberalisme was hier een katalyserende factor.

Internationale solidariteit wordt in de afgelopen jaren meer en meer getoond in de vorm van symbolische acties, waarbij sprake is van tweerichtingsverkeer. Wanneer bijvoorbeeld in Athene antifascisten of anarchisten hardhandig worden bejegend door de Griekse politie, worden in Nederland verbodsborden en stenen geworpen naar Griekse objecten (diplomatieke vestigingen, reisbureaus en dergelijke). Toen in Nederland de 'antikraakwet' werd ingevoerd, leidde dat in diverse landen tot soortgelijke acties. De AIVD zag in de afgelopen jaren meer contacten en een uitwisseling van ideeën met onder andere Italiaanse (anarcho-extremistische) geestverwanten.

Een specifieke uiting van internationale solidariteit zijn de schrijfavonden die regelmatig gehouden worden in de diverse sociale (kraak)centra. Op uitnodiging van het internationale Anarchist Black Cross (ABC) worden kaarten en brieven geschreven aan 'politieke' gevangenen, onder wie bijvoorbeeld ook extremisten die politieagenten hebben doodgeschoten.

In een aantal gevallen is sprake van directe ondersteuning van elkaars acties. Met name antifascisten bezoeken nog steeds elkaars manifestaties tegen uitingen van extreemrechts, waarbij van tevoren informatie wordt uitgewisseld tijdens bijeenkomsten in de diverse sociale centra. Nederlandse antifascisten nemen deel aan de jaarlijkse betogingen in Dresden, Dortmund en Stolberg. Andere Nederlandse extremisten lieten zich zien en werden soms ook aangehouden bij acties in het kader van milieubehoud en/of transport van kerafval.

Een specifieke vorm van samenwerking bestaat uit het zogenaamde Black Block, een internationale ad hoc-coalitie van (gewelddadige) extremisten, die door hun optreden de vreedzame activiteiten van 'normale' demonstranten corrumperen. Dit fenomeen is overigens overgenomen door rechtse extremisten, maar tot op heden heeft dat nog niet geleid tot een confrontatie van beide blokken.

Met name de antiglobaliseringsbeweging is door het optreden van een Black Block vaak in een kwaad daglicht komen te staan, omdat de media nog slechts aandacht hadden voor de gewelddadige uitingen.

Een Black Block heeft de volgende kenmerken:

- er is geen sprake van organisatie of van een leider, maar de deelnemers hebben wel onderling contact;
- deelnemers besluiten vaak pas ter plaatse gezamenlijk in een Black Block op te trekken;
- de deelnemers spelen flexibel op de situatie in: is er geen politie, dan volgt geweld tegen objecten, is er wel politie, dan is deze vaak het doelwit;
- de deelnemers gaan gekleed in het zwart en dragen meestal een bivakmuts of helm;
- geweld wordt als legitiem middel beschouwd;
- de deelnemers zijn erop uit media-aandacht te genereren en geweld uit te lokken, om zodoende het verschil duidelijk te maken tussen het repressie-apparaat en de door dat apparaat 'onderdrukte bevolking'.

2.3 Corrumpering van geoorloofd protest

Extremisten corrumperen (misbruiken) door hun acties vaak het geoorloofde protest van activisten, waarna de autoriteiten soms kiezen voor (noodzakelijk) ingrijpen zonder onderscheid des persoons. In veel gevallen wordt daarmee een einde gemaakt aan vreedzame betogingen en worden vrijheden beknot. In het verleden waren het vooral antifascisten die door hun manier van optreden een einde maakten aan geoorloofde protesten van extreemrechts. Later waren het met name de extremisten, verzameld in een Black Block, die de vreedzame demonstraties van soms honderdduizenden welwillende antiglobalisten lieten ontsporen door geweld. Ook hier gold weer dat de lokale autoriteiten het gehele, ook vreedzame, protest vaak met geweld beëindigden.

Bij vreedzame en legale acties van dierenrechtenactivisten en tegenstanders van het asiel- en vreemdelingenbeleid zorgen extremisten regelmatig voor een escalatie van de gang van zaken.

Een duidelijk voorbeeld van corrumpering van geoorloofd protest kwam voor rekening van een klein aantal Haagse antifascisten/anarchisten, die in januari 2011 een demonstratie van studenten tegen bezuinigingen deden overgaan in een confrontatie met de politie. De anarchisten stuurden een paar honderd studenten richting het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, waar het tot een treffen kwam met de ME. In totaal werden 22 demonstranten opgepakt, waaronder slechts één antifascist.

2.4 Golfbeweging en fluctuaties in dreiging

Het linkse actievoeren wordt van meet af aan grotendeels gekenmerkt door periodes van hoge activiteit, afgewisseld door (soms langdurige) stilte. Voor wat betreft het dierenrechtenextremisme is het in Nederland, mede vanwege lopende rechtszaken de afgelopen vier, vijf jaren relatief rustig geweest. De dreiging lijkt echter sinds een jaar wat toe te nemen, vooral als gevolg van de campagne tegen de Landerd Campus.

Het Nederlandse asiel- en vreemdelingenbeleid heeft vooral in de jaren negentig van de vorige eeuw aanleiding gevormd voor een aantal gewelddadige acties. De Revolutionaire Anti Racistische Actie (RaRa) was verantwoordelijk voor enkele bomaanslagen. Het verzet tegen het asiel- en vreemdelingenbeleid was één van de voornaamste speerpunten van deze 'anti-imperialisten', zeker na het verdwijnen van de Zuid-Afrikaanse apartheidspolitiek. In de jaren daarna was, mede door de zelfontbinding van RaRa in 1996, sprake van gematigder vormen van actievoeren. Bommen maakten plaats voor zaken als kerkasiel en directe ondersteuning van de uitgeprocedeerde asielzoekers op straat. Daarnaast trad met name het toenmalige Amsterdamse Autonoom Centrum op de voorgrond met het afdwingen van stopzetting van 'deportaties', het door Martinair per vliegtuig uitzetten van asielzoekers. Na bijna een decennium rust zorgden de elf doden bij de brand in het uitzetcentrum Schiphol-Oost (oktober 2005) voor een directe opleving van het (deels gewelddadige) verzet, dat zich tot op heden blijft manifesteren.

Op het gebied van de antiglobalisering sloten Nederlandse, vooral gematigde, actievoerders zich eind jaren negentig massaal aan bij het internationale verzet tegen de nieuwe 'economische wereldorde'. Hieraan kwam medio 2001 een abrupt einde toen politieoptreden in Göteborg en Genua leidde tot zwaargewonden en een dode. Nederlandse antiglobalisten voerden sindsdien onder het motto 'think globally, act locally' nog slechts 'symbolische acties' uit (verfbom, steen door een ruit) in eigen land, wanneer elders een relevante bijeenkomst plaatsvond. De laatste jaren trekt het verzet weer wat aan, vooral tegen de G8 (wanneer deze in een naburig land plaatsvindt). Als wereldwijd actieve, bloeiende beweging heeft het echter sterk aan kracht ingeboet.¹

De activiteiten van de antifascisten zijn de laatste twee jaar aanzienlijk teruggelopen, zowel qua aantal als qua impact. Verschillende afdelingen van de Antifascistische

Actie (AFA) staan inmiddels op non-actief, terwijl andere hun focus hebben verlegd, vooral naar het verzet tegen het Nederlandse asiel- en vreemdelingenbeleid.

Ook het milieuactivisme laat grote schommelingen zien. Na de hoogtijdagen van de protesten tegen kernenergie – in de jaren tachtig en negentig van de vorige eeuw – volgde een periode van relatieve rust op dit punt. Tegenwoordig trekken de nadelige bijeffecten van relatief nieuwe technieken, zoals het winnen van schaliegas en de toepassing van nanotechnologie, de aandacht van actievoerders.

¹ Men zou de tijdens de financieel-economische crisis ontstane Occupy beweging eventueel kunnen beschouwen als een voortzetting van de anti-globaliseringsbeweging, maar deze heeft in Nederland eigenlijk nauwelijks een voet aan de grond. Restanten ervan zijn nu met name actief binnen het verzet tegen het asiel- en vreemdelingenbeleid.

3 Huidig links-activisme en -extremisme

In dit hoofdstuk wordt een beeld gegeven van het huidig activistisch en extremistisch spectrum.

3.1 Links-activisme

Activisme is op zich geen onderwerp van onderzoek door de AIVD. Maar omdat sommige activisten 'doorgroeien' naar extremist en er mengvormen van activisme en extremisme zijn, houdt de dienst er wel globaal zicht op.

De AIVD beschouwt de activiteiten van personen en groeperingen die zich richten op het welzijn en de rechten van dieren als dierenrechtenactivisme. Deze activisten handelen doorgaans binnen de kaders van de wet, hoewel uitingen soms ook gepaard gaan met bekladdingen, kleinschalige vernielingen en – vreedzame – blokkade- en bezettingsacties. Er zijn ook veel publieksacties ter ondersteuning van de verbetering van de leefomstandigheden van dieren. Een goed voorbeeld hiervan is de actie om de 'plofkip' uit de winkelschappen te halen.

Ook het verzet tegen asiel- en vreemdelingenbeleid kent een gematigde activistische aanpak. Deze personen zetten zich met name in voor de directe hulp aan uitgeprocedeerde, soms op straat levende, asielzoekers. In veel gevallen wordt gezorgd voor onderdak. Daarnaast houden deze activisten zich bezig met (stille) waken en vreedzame betogingen bij detentiecentra.

In het milieuactivisme is 'fracking', het boren naar schaliegas, een nieuw thema. Het kan namelijk tot (lichte) aardbevingen leiden als gevolg van bodemdaling. Tijdens de winning komt methaan, een broeikasgas, vrij. De grote aandacht voor en de massale protesten tegen kernenergie zijn voorbij.

Slechts 'trigger events' als de plannen voor een tweede kerncentrale in Borssele en de kernramp in het Japanse Fukushima zorgen voor een kortstondige opleving van het activisme op dit punt.

Antiglobalisten verzetten zich tegen iedere vorm van globalisering, mede omdat zij dit als een bedreiging zien voor de lokale cultuur en economie in de derde wereld. Zij vinden tevens dat regeringen zeggenschap over multinationals moeten krijgen. In ons land voeren antiglobalisten de laatste jaren onder het motto 'think globally, act locally' nog slechts 'symbolische' acties uit, zoals bekladdingen en vernielingen bij banken, en zijn zij slechts actief in relatie tot de G8.

3.2 Links-extremisme

Uit onderzoek door de AIVD is naar voren gekomen dat links-extremisten ruwweg tot de categorie 20- tot 35-jarigen behoren en vooral in universiteitssteden te vinden zijn. Onder extremisten die zich verzetten tegen het asiel- en vreemdelingenbeleid komen vaak ook mensen van middelbare leeftijd of ouder voor. Dierenrechtenextremisten bestaan daarentegen ook voor een deel uit tieners en niet-linkse, apolitieke actievoerders.

3.2.1 Dierenrechtenextremisme

In Nederland is nog altijd sprake van een verwevenheid van activisme en extremisme, zoals de AIVD in 2009 in het rapport Dierenrechtenextremisme in Nederland – Gefragmenteerd maar groeiende al constateerde. Ook internationale contacten blijven een belangrijke rol spelen. Daarentegen is het gebruik van geweld de afgelopen jaren (mogelijk tijdelijk) afgenomen, evenals het aantal acties en extremisten. Momenteel bedraagt het aantal personen dat zich op

illegale wijze inzet voor de rechten van het dier in Nederland maximaal enkele tientallen. Binnen het dierenrechtenextremisme is een aantal groepen actief: de Anti Dierproeven Coalitie, Respect voor Dieren, 269Life Netherlands en (in de marge) GroenFront!

Anti Dierproeven Coalitie

Sinds eind 2009 is de Anti Dierproeven Coalitie (ADC) een gematigder koers gaan varen door over te gaan op vreedzame uitingen van ongenoegen over het leed dat dieren wordt aangedaan. De ADC heeft met succes petitities aangeboden om in brede kring steun te verwerven. Zij hebben tienduizenden handtekeningen aangeboden aan zowel het Nederlandse als het Europese parlement.

Vorig jaar mei kondigde de ADC aan dat zij een campagne zou beginnen tegen een op te starten project in Schaijk, de zogenaamde Landerd Campus. Op die campus wordt onderzoek verricht naar ziekten, waarbij ook dierproeven uitgevoerd worden.

De ADC startte de campagne met openbare manifestaties aan de poort en emailacties; een deel van deze berichten werd als bedreigend ervaren. Intimiderend voor sommige aanwezigen was ook de verstoring van een seminar/zakendiner: enkelen deden aangifte van bedreiging. In april 2013 heeft de ADC in het kader van die campagne ook een aantal beagles bevrijd bij een opvang in Escharen en de persoonsgegevens van de eigenaar op internet geplaatst. De AIVD houdt er rekening mee dat een dergelijke campagne personen aantrekt, die verder willen gaan dan alleen maar op vreedzame wijze hun ongenoegen uiten, waardoor de dreiging toeneemt.

Respect voor Dieren

Respect voor Dieren (RvD) ruimt veel tijd in voor de twee jaar geleden gestarte, tweeledige campagne.

- (1) Ongehoord, een nieuwe, binnen RvD geïnitieerde actiegroep zocht de publiciteit met twee onderzoeken naar mogelijke misstanden in de intensieve varkenshouderij en bij het fokken van slachtkonijnen.
- (2) Air France/KLM : RvD koos in 2011 dit nieuwe doelwit in verband met het transport van apen ten behoeve van de Europese dierproefindustrie. Naast vreedzame protesten werden ook medewerkers geïntimideerd en werd het publiekelijk optreden van een aantal KLM-functionarissen verstoord.

De campagne van RvD werd in de loop van 2012 gehinderd door een uitspraak van de rechter, die luidde dat twee kopstukken van RvD in het kader van een internationaal onderzoek mogen worden uitgeleverd aan het Verenigd Koninkrijk. De twee hebben hoger beroep aangetekend tegen de uitspraak.

SHAC-NL (Stop Huntingdon Animal Cruelty Nederland), een subgroep van RvD, was actief met haar onaangekondigde, soms als intimiderend ervaren acties bij farmaceutische ondernemingen. Deze kregen te maken met verbaal geweld, maar ook met bekladdingen en vernielingen.

IARG

Tijdens de International Animal Rights Gathering (IARG) die medio juli 2011 in het Friese Appelscha werd gehouden, wisselden de actievoerders tijdens de vele workshops en discussies ideeën uit voor nieuwe acties en campagnes. Daarna werd RvD nauw betrokken bij de organisatie van de IARG van 2012 in Polen. In augustus 2013 werd de IARG gehouden in België. Deze was wederom georganiseerd door aan RvD te liëren personen. Nederland blijft dus een belangrijke rol spelen in Europees verband.

269Life Netherlands

Sinds het voorjaar van 2013 is een nieuwe groepering actief. 269Life Netherlands maakt onderdeel uit van een in Israël opgerichte organisatie die de naam heeft ontleend aan het nummer waarmee daar een mestkalf werd gelabeld. 269Life Netherlands verricht (middels inbraak) onderzoek naar (vermeende) misstanden in de bio-industrie en publiceert hierover via de social media. Een deel van de actievoerders, ook in Nederland, heeft zich laten brandmerken of tatoeëren met 269.

GroenFront!

Een wat vreemde eend in de bijt is de 'eco-anarchistische milieuactiegroep' GroenFront! die zich in 2012 met de jacht, vooral op edelherten en wilde zwijnen, ging bezighouden. In oktober lanceerde zij www.jachtkaat.nl, waarop een telkens

geactualiseerd overzicht wordt gegeven van jachthutten en voederplaatsen, met name op de Veluwe. Sinds de lancering van de website zijn tientallen jachthutten door onbekenden vernield. Enkele personen zijn gearresteerd.

3.2.2 Verzet tegen asiel- en vreemdelingenbeleid

Bij het verzet tegen asiel- en vreemdelingenbeleid zijn activisme en extremisme verweven, zoals de AIVD in 2009 al in het rapport Het vuur van het verzet constateerde. Ook de internationale samenwerking speelt blijvend een belangrijke rol. Zoals verwacht was er na 2009 sprake van een radicalisering van het verzet, dat zich onder meer uitte in een aanzienlijke vermeerdering van het aantal vernielingen en brandstichtingen. De scheiding tussen het asiel- en vreemdelingenbeleid en andere actieterreinen, met name antifascisme, is minder geworden door de ontwikkeling van samenwerkingsverbanden (zie paragraaf 3.2.3). Door die samenwerking is het aantal extremisten weliswaar gegroeid, maar het aantal blijft beperkt tot enige tientallen.

No Border Netwerk-Nederland

Het verzet tegen het Nederlandse en Europese asiel- en vreemdelingenbeleid is de laatste jaren toegenomen. Dat komt vooral door de realisatie van het No Border Netwerk Nederland (NBN-N). Daarbinnen hebben activisten en extremisten zoals de

Anarchistische Anti-deportatie Groep Utrecht (AAGU) en de Werkgroep Stop Deportaties (WSD), maar ook Haagse antifascisten – ieder met behoud van hun eigen uitgangspunten en actiemethoden – de krachten gebundeld om de samenwerking en coördinatie te bevorderen.

De AAGU bestaat uit een kleine kern van, deels oudere, anarchisten die zich sinds de brand in het cellencomplex op Schiphol-Oost in oktober 2005 hebben gestort op het verzet tegen het asiel- en vreemdelingenbeleid. In tegenstelling tot andere groeperingen richt AAGU zich met name op de Immigratie- en Naturalisatiedienst, maar ook op (de wervingsbureaus van) de beveiligers van vreemdelingendetentiecentra. De AAGU doet aan 'directe actie' (bekladdingen, vernielingen, bezettingen en/of blokkades).

De WSD bestaat uit een kleine groep zeer gedreven actievoerders die zich specifiek richten op detentiecentra voor uitgeprocedeerde asielzoekers. Zo heeft WSD bij de bouw van de detentiecentra Rotterdam The Hague Airport en Justitieel Complex Schiphol-West allerlei activiteiten georganiseerd, waaronder bezettings- en blokkadeacties. De werkgroep heeft opgeroepen tot diverse acties tegen de hoofdaannemer van Schiphol-West, BAM, wat leidde tot vernielingen, brandstichtingen en home visits. Ook de burgemeester van Haarlemmermeer was doelwit. Zijn huis werd beklad en de banden van zijn auto werden lek gestoken.

Begin maart 2011, aan de vooravond van het uitbrengen van de jaarcijfers van BAM, werd een valse persmededeling naar een honderdtal economische en financiële contacten gestuurd. Daarin stonden – op BAM-briefpapier – gefingeerde financiële cijfers die een pessimistisch beeld schetsten.

In 2012, het jaar waarin veel energie werd gestoken in de realisatie van het NBN-N, bleven grootschalige vernielingen en brandstichtingen achterwege; wel was sprake van bekladdingen (onder meer bij het IND-Opleidingscentrum en de woning van toenmalig minister Leers van Immigratie, Integratie en Asiel). Het netwerk was in dat jaar betrokken bij diverse tentenkampen voor uitgeprocedeerde asielzoekers. Met name in de organisatie en het draaiende houden van die kampen waren ook de lokale en regionale groepen actief. Zo speelden Amsterdamse anarchisten aanvankelijk een rol bij het tentenkamp in Osdorp en Friese antifascisten bij het (kortstondige) tentenkamp in Ter Apel. Daarnaast waren Haagse antifascisten/anarchisten onder de naam Recht op Bestaan sterk betrokken bij de organisatie en instandhouding, maar ook bij het verzet tegen de latere ontruiming van het tentenkamp aan de Haagse Koekamp.

Vanuit zowel het internationale No Border Network als het Nederlandse No Border Netwerk worden campagnes voorbereid en uitgevoerd tegen Frontex, het agentschap

van de Europese Unie (EU) dat de operationele samenwerking aan haar buitengrenzen beheert. In het kader van 'naming and shaming' hebben ze een (vertaling van een Zweedse) brochure uitgebracht over de 'militarisering van Frontex', waaraan een opsomming is toegevoegd van (als mogelijk doelwit interessante) Nederlandse defensie-orderbedrijven.²

Individueen binnen het NBN-N waren in het verleden actief tijdens de zogenaamde No Border Camps, waar zij samen met buitenlandse geestverwanten discussieerden en campagnes smeedden. Het jaarlijkse No Border Camp werd begin augustus 2013 in Nederland (Rotterdam) gehouden. Deze doorgaans vreedzaam verlopende internationale bijeenkomst liep in 2010 in Brussel uit op grootschalige verstoringen van de openbare orde en vernielingen. Nederlandse extremisten speelden daarbij een belangrijke rol.

Van 2 tot en met 10 augustus 2013 vond het No Border Camp plaats in Rotterdam. Door onderlinge onenigheid tussen activisten en extremisten (die verre in de minderheid

waren), de coulante houding van de lokale autoriteiten en de duidelijke aanwezigheid van politie, kwam het nauwelijks tot extremistische uitingen. Er was slechts sprake van een aantal bekladdingen en een enkele aanhouding.

In mei 2013 leidden de honger- en dorststaking van gedetineerde asielzoekers in Amsterdam en Rotterdam tot bekladdingen en vernielingsacties van linksextremisten. Er is sprake van een verhoogde actiebereidheid, waarbij de uitingen radicaler van aard worden. Dat bleek toen onbekenden in de nacht van 1 op 2 juni 2013 een home visit uitvoerden bij het hoofd van de IND, waarbij leuzen werden geklad op zijn woning en men hem in een claimbrief bedreigde.

Binnen het NBN-N is vooral de Werkgroep Deportatieverzet actief. Zij zet zich met name in voor de honger- en dorststakers, maar weet ook – deels met succes – de uitzetting van uitgeprocedeerde asielzoekers te voorkomen.

Opruiing

Een deel van de tegenstanders van het asielbeleid houdt zich voornamelijk bezig met verbaal geweld tegen individuen en aan het adres van instellingen. Daarbij ruien zij geestverwanten soms op tot persoonsgerichte acties. Zo werden na de zelfverbranding van een Iraanse asielzoeker in 2011 mensen opgeroepen om een home visit uit te voeren bij toenmalig minister Leers. Dit leidde in september 2011 tot de aanhouding van een persoon en vervolgens

² Militarising border security, <http://stopwapenhandel.org/node/1304>, 26 april 2012.

tot een veroordeling wegens opruiing. Dit heeft de betrokken actievoerder overigens niet belet door te gaan met het uiten van opruiende en dreigende teksten.

3.2.3 Anarcho-extremisme

Het 'single-issue-extremisme' heeft in ons land de laatste jaren steeds meer plaats gemaakt voor brede samenwerkingsverbanden. Actievoerders zijn niet slechts in woord solidair met andere actievoerders, maar in toenemende mate ook in daad. De AIVD hanteert sinds 2010 voor dit verschijnsel de term anarcho-extremisme. Als samenbindende factor geldt namelijk dat zij allen in theorie (in woord en gedachte) anarchistisch en in de praktijk (in hun feitelijke uitingen) extremistisch zijn.

Anarcho-extremisten zijn uit op een verandering van de huidige maatschappij en het beleid, eventueel door objectgericht geweld te gebruiken. De 'crème de la crème' van de linkse-extremisten steekt elkaar steeds vaker de helpende hand toe, waarbij overigens 'politieke' actievoerders bij gelegenheid ook worden ondersteund door apolitieke relschoppers.

De ontzuiling van het links-extremistische landschap gaat gepaard met een toename van het aantal anarchistische groeperingen in Nederland, dat zich niet langer alleen tegen hun klassieke vijand – het kapitalisme – keert, maar ook tegen bijvoorbeeld fascisme en het asielbeleid. Anarchistische groepen uit onder andere Amsterdam, Nijmegen en Utrecht hebben zich aangesloten bij de overkoepelende Vrije Bond. Men zegt te streven naar een

vrije samenleving zonder klassen, staten of grenzen, en naar een goed milieu. Om dit te bereiken is 'directe actie in woord en daad' het belangrijkste middel. Directe actie gaat deels gepaard met bekladdingen en vernielingen. Aangezien onderdrukking, uitbuiting en kapitalisme wereldwijde fenomenen zijn, is de strijd internationaal. Daarom onderhoudt de Vrije Bond ook contacten met anarchisten en anarchistische federaties buiten Nederland. De organisatie is echter niet aangesloten bij de Internationale van Anarchistische Federaties (IAF), omdat de Vrije Bond autonoom wil blijven.

In 2012 waren anarcho-extremisten van de Vrije Bond betrokken bij de organisatie van de Internationale Dag tegen Kapitalisme. Ook nam men deel aan de zogenoemde Blockupy-protesten in Frankfurt, die uitliepen op confrontaties met de politie.

Daarnaast hebben onbekende actievoerders brand gesticht bij een vestiging van de Italiaanse verzekeringsmaatschappij Generali. Dit was ingegeven door internationale solidariteit met in Italië gedetineerde geestverwanten (deze anarchisten staan terecht voor de gebeurtenissen bij de G8-Top van juli 2001 in Genua). Overigens zijn anarchisten niet ongelukkig met de huidige economische crisis, omdat zij het kapitalisme willen afschaffen. Zij voelen zich daarom niet geroepen op enigerlei wijze mee te werken aan de oplossing van de crisis. Zij zullen die zo mogelijk eerder aanwakkeren, bijvoorbeeld door een aansturende rol te spelen bij arbeidsconflicten en betogingen tegen de bezuinigingen.

3.2.4 Antifascisme

Sinds haar oprichting in 1992 stelde de Antifascistische Actie (AFA) zich nadrukkelijk ten doel om manifestaties van 'fascisten' te voorkomen. Daarbij schuwen zij de confrontatie niet. Zij waarschuwden lokale autoriteiten en zaaleigenaren voor grote schade die zou ontstaan bij manifestaties van extreemrechts. Ook infiltratie in extreemrechtse groeperingen maakte deel uit van de activiteiten van AFA. Bij tegemonstraties kwam het vaak tot harde confrontaties van AFA met de mobiele eenheid.

Sinds 2009 worden deze acties georganiseerd door een AFA-werkgroep onder de naam Laat Ze Niet Lopen (LZNL). AFA heeft haar modus operandi aangepast. De rol van AFA is meer die van organisator en aanstuurder van acties geworden dan die van deelnemer. LZNL mobiliseerde ver voordat een manifestatie zou plaatsvinden lokale en regionale sympathisanten, waaronder ook 'linkse' voetbalhooligans. Die moeten uiteindelijk de kastanjes uit het vuur halen, terwijl AFA op de achtergrond als facilitator actief is met de woordvoering en de ondersteuning van eventuele arrestanten. Het feit dat AFA haar demonstraties vaak niet meer aanmeldt, zadelt de verschillende gemeentes op met een extra probleem.

De laatste anderhalf jaar nemen de activiteiten van AFA steeds meer af, met uitzondering van AFA-Den Haag en AFA-Fryslân. Deze twee groepen legden zich met name in 2012 echter steeds meer toe op het verzet tegen asiel- en vreemdelingenbeleid. AFA in zijn totaal houdt zich nog wel bezig met activiteiten in het buitenland.

Vooraf vanuit het grensgebied worden nog steeds veel manifestaties van extreemrechts in Duitsland 'bezocht'. De deelname van Duitse geestverwanten aan demonstraties hier is echter in de afgelopen twee jaar afgenomen.

AFA-vertegenwoordigers maken in grote aantallen gebruik en soms misbruik van de Wet Openbaarheid van Bestuur. Aan lokale bestuurders werd informatie gevraagd en soms werd daarbij druk uitgeoefend op de bestuurders.³ Bovendien werden soms zo veel verzoeken ingediend dat de vaste beantwoordingstermijn van een WOB-verzoek werd overschreden, wat financiële consequenties heeft voor de aangeschrevene. De AIVD constateert dat AFA dit mede gebruikt als extra inkomstenbron.

³ Activiteiten Antifascistische Actie in relatie tot lokaal bestuur, AIVD-publicatie, februari 2010.

4. Vooruitblik

In dit hoofdstuk worden de ontwikkelingen geschetst die de AIVD voor de nabije toekomst verwacht.

4.1 Dierenrechtenextremisme

De verschillende campagnes van Respect voor Dieren (RvD) en de Anti Dierproeven Coalitie (ADC) worden waarschijnlijk voortgezet en geïntensiveerd. RvD zal te maken krijgen met de uitlevering aan Groot-Brittannië van twee kopstukken van de campagne tegen Air France/KLM. Het is onduidelijk wat het effect hiervan zal zijn op de slagkracht van RvD.

De ADC heeft met de hondenbevrijding en het kenbaar maken van de persoonsgegevens van de kennelhouder ('naming and shaming') een verdere stap gezet in haar campagne tegen de Landerd Campus.

4.2 Verzet tegen asiel- en vreemdelingenbeleid

Er zijn geen redenen om aan te nemen dat het verzet tegen asiel- en vreemdelingenbeleid minder zal worden. Met de komst van het No Border Netwerk-Nederland is het verzet in de breedte gegroeid, wat met name zal leiden tot meer – vreedzame – manifestaties. Daarnaast zullen ook de heimelijke, illegale acties waarschijnlijk gecontinueerd worden. De recent geconstateerde focus op Frontex zal, mede vanwege de internationale samenwerking, blijven bestaan.

4.3 Antifascisme

AFA zit met haar werkgroepen zoals Laat Ze Niet Lopen in een blijvende dip. De activiteiten die nu nog kunnen worden toegeschreven aan AFA, meer specifiek aan de afdelingen Den Haag en Fryslân, worden vooral uitgevoerd in het kader van asiel- en vreemdelingenbeleid. Wél blijven sporadische acties mogelijk van autonome antifascisten, die buiten AFA om hun eigen plan trekken. Het breder gedragen antifascisme komt waarschijnlijk pas weer tot leven wanneer nieuwe verkiezingen zouden leiden tot een 'rechtser' kabinet.

4.4 Milieuextremisme

In het kader van milieuactivisme en -extremisme zijn de ontwikkelingen in het eventueel boren naar schaliegas van groot belang. In diverse landen heeft dit geleid tot een groei van het aantal actievoerders en deels tot gewelddadig protest. De eerste initiatieven in Nederland hebben meteen gezorgd voor commotie in de regio's waar eventueel geboord zou gaan worden. Ook hier ligt weer een tweestrijd tussen economie en milieu op de loer; een strijd die in de ogen van milieuactivisten veel te vaak in het voordeel van de economie uitvalt. Een onderwerp dat in de toekomst mogelijk ook de aandacht krijgt is de toepassing van nanotechnologie, wat door sommigen wordt gezien als 'knutselen met de bouwstenen van het leven'. In het buitenland heeft dit geleid tot gewelddadige protesten.

Het Nanotechnology Center van IBM in het Zwitserse Rorschlikon ontsnapte in 2010 aan een grote aanslag, toen anarchisten op weg daarheen in een politiefuik reden en hun bus vol met gasflessen werd tegengehouden. In de afgelopen jaren is met name Mexico opgeschrikt door een groot aantal aanslagen van de schimmige organisatie 'Individualists Tending toward the Wild' tegen onderzoekers op dit terrein. Dit heeft geleid tot een dode en een aantal zwaargewonden. Op dit moment ziet de AIVD geen aanwijzingen dat Nederlandse actievoerders zich het onderwerp al hebben toegeëigend, maar er is wel belangstelling voor.

4.5 Kernenergie

Op het gebied van het verzet tegen kernenergie in de brede zin van het woord verwacht de AIVD een opleving in de aanloop naar de Nuclear Security Summit 2014 (NSS 2014), omdat dit voor met name de activisten een goede gelegenheid is om de standpunten voor het brede publiek te verhelderen.

5. Rol AIVD

Zoals verwoord in artikel 6 van de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2002 verricht de AIVD "onderzoek met betrekking tot organisaties en personen die door de doelen die zij nastreven, dan wel door hun activiteiten aanleiding geven tot het ernstige vermoeden dat zij een gevaar vormen voor het voortbestaan van de democratische rechtsorde, dan wel voor de veiligheid of andere gewichtige belangen van de staat". Het onderzoek dat de AIVD verricht naar links-extremisme vloeit hieruit voort.

Het linkse extremisme wordt gekenmerkt door een grillig verloop met pieken en dalen in intensiteit. Het is een politiek gevoelig thema, waarbij de beeldvorming (de veronderstelde dreiging) soms niet in overeenstemming is met de realiteit (de feitelijke dreiging). De AIVD zal, daarin bijgestaan door de regionale inlichtingendiensten, het onderzoek naar links extremisme continueren. De AIVD zal de betrokkenen in de publieke en private sector vroegtijdig informeren over een eventuele dreiging of over (grootschalige) acties van extremisten, zodat zij zo nodig en zo mogelijk maatregelen kunnen nemen.

In het verleden is samen met het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en het Ministerie van Veiligheid en Justitie (NCTV) gewerkt aan 'awareness', bewustwording, om zo betrokkenen in staat te stellen om zelf (preventieve) maatregelen te treffen en de dreigingen en risico's voor de toekomst te reduceren. Deze activiteiten zullen in nauwe samenwerking met de bovengenoemde partijen een vervolg krijgen.

Colofon

Deze brochure is een uitgave van:

Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst

www.aivd.nl

Postbus 20010 | 2500 EA Den Haag

Fotografie:

Hollandse Hoogte

Afdeling Communicatie AIVD

Grafische Vormgeving en Druk:

Hega Drukkerij, Rijswijk

September 2013